

การศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของข้าวไทยและเวียดนาม
และแนวทางการพัฒนาตลาดข้าวไทย*

Thai and Vietnamese Rice Competitiveness and
Marketing Development Policy for Thai Rice

พลโท ดร. สมชาย วิรุฬห์ผล**

ดร.สุภัทรา เชิดชูไชย***

บทคัดย่อ

ข้าวเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย และมีความเกี่ยวข้องกับครัวเรือนไทยจำนวนมาก รวมทั้งสร้างรายได้จากการส่งออกปีละแสนกว่าล้านบาท อย่างไรก็ตาม แนวโน้มนี้กลับลดลงเรื่อยๆ เพราะความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบของไทย โดยต้นทุนการผลิตเมื่อเทียบกับคู่แข่งที่สำคัญคือเวียดนามนั้นสูงกว่า ขณะที่ผลผลิตต่อไร่กลับต่ำกว่า และจากการศึกษาพบว่า สัดส่วนตลาดของไทยในตลาดโลกลดลง เมื่อเทียบกับเวียดนามที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะข้าวขาว

งานวิจัยนี้จึงศึกษาและวิเคราะห์ที่ชี้วัดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม โดยใช้ดัชนี Revealed

Comparative Advantage (RCA) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออก ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งในด้านการผลิตและการตลาด และข้อมูลเชิงนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาข้าวของทั้งสองประเทศ ซึ่งพบว่าข้าวไทยยังมีโอกาสเพิ่มมูลค่าในการส่งออกได้ โดยการทำตลาดข้าวที่มีความได้เปรียบและมีโอกาสสูงในตลาดข้าวที่มีคุณภาพและราคาสูง ได้แก่ ตลาดข้าวหนึ่ง ตลาดข้าวพันธุ์พื้นเมืองหรือพันธุ์ใหม่ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ซึ่งรัฐบาลควรปรับเปลี่ยนนโยบายรับจำนำข้าว เพราะเป็นการสนับสนุนให้ชาวนายังคงผลิตข้าวที่ไม่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ทำให้ส่วนแบ่งการตลาดข้าวของไทยลดลง

Abstract

Over the past few years Thai rice export has been declining presenting the decrease in the competitive advantage of Thai rice. The study shows that the

rice production cost in Thailand is higher than that of Vietnam which is the main competitor in the world rice market. Moreover, Thai rice productivity has been

* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยคริสเตียน ปีการศึกษา 2556

** ศาสตราจารย์ และประธานสาขาวิชาการภาครัฐและเอกชน หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยคริสเตียน

*** อาจารย์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยคริสเตียน

lower than that of Vietnam. This leads to the dwindling of Thai rice market share in the global market comparing with Vietnam, especially white rice.

In addition, this study analyses the rice competitiveness of Thailand and Vietnam using the Revealed Comparative Advantage (RCA) index and the secondary data of the rice production, marketing, and development policies of these two countries. The results show that Thailand has potential to increase its rice export revenue by developing the opportunity in rice niche markets in which Thailand

has the comparative advantage. The development in the high value and quality rice varieties, such as parboiled rice and traditional rice, and rice processing product have to be enhanced. Furthermore, the Thai government policy in the rice market intervention, so called "Rice Pledging Scheme", has to be reconsidered because it causes Thai farmers cultivating in rice varieties which have less comparative advantage and resulting in the reduction of Thai rice market share.

ความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีความสำคัญของไทย เนื่องจากเป็นอาหารหลักของคนไทย เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่ทำรายได้ให้กับประเทศอย่างมากมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลกมาตลอด 30 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ข้าวเป็นสินค้าที่ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกมากที่สุดรวมทั้ง การปลูกข้าวเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชาวนามากถึงถึง 3.7 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ยิ่งไปกว่านั้นภาคเกษตรกรรมเป็นแหล่งจ้างงานเกษตรกรกว่า 4 ล้านครัวเรือน ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตมาโดยตลอด

แม้ประเทศไทยจะสามารถสร้างรายได้จากการส่งออกข้าวปีละแสนกว่าล้านบาท แต่มูลค่าและปริมาณการส่งออกข้าวในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลงเป็นอย่างมาก ในขณะที่ การส่งออกข้าวของประเทศคู่แข่งอย่างเวียดนาม อินเดีย กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จนสามารถแซงขึ้นมาเป็นอันดับ 1 และ 2 ของโลกแทนประเทศไทย ในปี 2555 สะท้อนให้เห็นถึงขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยเมื่อ

เทียบกับคู่แข่งยังมีปัญหา และเมื่อมีการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ที่จะมีการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตร ซึ่งข้าวเป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรที่ไทยต้องลดภาษีนำเข้าเหลือร้อยละ 0 ด้วยแล้ว ทำให้ไทยต้องมีการปรับตัวเพื่อพัฒนา ทั้งการผลิต การค้า และการตลาดให้ข้าวไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ขอบเขตงานวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญในการส่งออกข้าวไทย โดยใช้ดัชนี Revealed Comparative Advantage (RCA) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออก หรือความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม ร่วมกับการวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งในด้านการผลิตและการตลาด และข้อมูลเชิงนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาข้าวของทั้งสองประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตลาดข้าวไทยให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกที่มีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ข้าวของไทยและเวียดนาม ศักยภาพการแข่งขันของข้าวไทยและ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๗

เวียดนาม และนโยบายการพัฒนาสินค้าข้าวของทั้งสองประเทศ

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขัน และส่วนแบ่งของตลาดข้าวไทยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม ซึ่งนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตลาดข้าวไทย

กรอบแนวคิด

การวัดขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ ถูกกล่าวถึงในทฤษฎีเรื่องความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Theory of comparative advantage) ของเดวิด ริคาโด (David Ricardo) ซึ่งให้เห็นว่า ประเทศใดที่ผลิตสินค้าชนิดหนึ่งด้วยต้นทุนเชิงเปรียบเทียบที่ต่ำกว่าประเทศคู่ค้า ประเทศนั้นก็สมควรเป็นผู้ส่งออกสินค้าที่ผลิตนั้น เพื่อไปแลกกับสินค้าที่ประเทศคู่ค้าผลิตแล้วต้นทุนเชิงเปรียบเทียบต่ำกว่า และผลได้จากการค้าระหว่างประเทศ (เมื่อมีการแข่งขันกันอย่างเสรีในทุกตลาด) จะเกิดจากประเทศทำการผลิตสินค้าที่ตนผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด จะทำให้การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตสูงขึ้น

นอกจากนั้น ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบได้รับการขยายเพิ่มเติมโดยพอล โรบิน ครุกแมน (Paul R. Krugman) ว่าทฤษฎีการค้าของเดวิด ริคาโดใช้อธิบายการค้าระหว่างประเทศได้เพียงร้อยละ 75 เท่านั้น แต่ยังมีสินค้าที่ส่งออกและนำเข้าอีกร้อยละ 25 ที่ไม่สามารถใช้ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนี้อธิบายได้ โดยเฉพาะการค้าขายสินค้าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันระหว่างประเทศคู่ค้าด้วยกัน ซึ่งอธิบายได้จาก 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภคสินค้า จากการมีรสนิยม ความต้องการ ความประหยัด หรือด้วยเหตุผลส่วนตัวอื่นๆ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีสินค้าประเภทเดียวกันแต่หลากหลายยี่ห้อ (Differentiated products) และ ปัจจัยที่ 2 การประหยัดจากขนาดการผลิต (Economics of scale) เมื่อบริษัทจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น ก็ยิ่งผลิตสินค้าได้มี

ประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการประหยัดทั้งเวลาและวัสดุที่ใช้ในการผลิต เนื่องจากประสบการณ์ในการผลิตสินค้าที่มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องของทุกหน่วยผลิตมารวมกัน ทำให้ค่าการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยลดลง (Increasing Return to Scale) และสามารถทำกำไรได้จากการผูกขาดโดยการประหยัดของขนาดการผลิต และมีแนวโน้มของตลาดไปในทางที่ไม่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ หรือที่ถูกรู้จักกันว่า ทฤษฎีการค้าใหม่ (New trade theory)

การศึกษาขีดความสามารถการแข่งขันโดยพิจารณาด้านการส่งออกของสินค้าต่างๆ ทั้งในตลาดโลกและในกลุ่มตลาดเฉพาะ เช่น ประเทศสหรัฐฯ กลุ่มประเทศยุโรป ประเทศจีน เป็นต้น ได้มีการใช้ดัชนี Revealed Comparative Advantage (RCA) และ Index ที่เกี่ยวข้องในหลายงานวิจัย (Jebuni et al. (1988), Yeats (1997), Yue (2001), Ferto and Hubbard (2003), Batra and Zeba (2005), Brunner and Massimiliano (2006)) สำหรับการศึกษานี้ของประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงความได้เปรียบในการส่งออกสินค้าภาพรวม โดยใช้ข้อมูลตามพิกัดศุลกากร HS 2 พิกัดมาคำนวณหาดัชนี RCA แต่ส่วนใหญ่เป็นสินค้าในหมวดอุตสาหกรรม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (2543), ธีรภาพ (2551), อธิรัตน์ (2552)) ส่วนการศึกษาวិเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันโดยดูความสามารถในการส่งออกของสินค้าข้าว โดยเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและเวียดนามยังมีจำกัด โดย TDRI (2555ก) ได้วิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกของข้าวสารของไทยเทียบกับประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และอินเดีย โดยไม่ได้เปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติม RCA โดยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนามด้วย รวมทั้ง วิเคราะห์ในเชิงลึกถึงปัจจัยที่ทำให้แต่ละประเทศมีการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าข้าว โดยเฉพาะการวิเคราะห์ด้านต้นทุนการผลิต ผลผลิตต่อไร่ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่ออกข้อเสนอแนะที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพการส่งออกข้าวของไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูล ในงานวิจัยครั้งนี้จะอาศัย ค่าดัชนี RCA และค่าส่วนแบ่งการตลาด เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขัน นอกจากนี้ได้นำข้อมูลทฤษฎีภูมิที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิต ต้นทุนการผลิต ราคาข้าว เป็นต้น ประกอบการวิเคราะห์และประมวลผลร่วมกับค่าดัชนี RCA เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

1) **ค่าดัชนี RCA** เป็นสัดส่วนของการส่งออกสินค้าชนิดหนึ่งของประเทศหนึ่งๆ เทียบกับสัดส่วนสินค้านั้นในตลาดโลก การวัดความสามารถในการแข่งขัน โดย RCA เป็นการวัดที่ทำได้ง่ายและสามารถแสดงถึงผลความได้เปรียบของสินค้าได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งแปลว่ามีความคุ้มค่าที่จะผลิตสินค้านี้ เมื่อพิจารณาจากต้นทุนค่าเสียโอกาสในการใช้ทรัพยากร ซึ่งค่าดัชนี RCA สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$RCA_{ik} = \frac{x_{ik}/X_i}{x_{wk}/X_w}$$

$$i = 1, 2 \quad k = 1, 2, \dots, 4$$

โดยที่	i	คือ	ประเทศไทยหรือเวียดนาม
	k	คือ	ชนิดของข้าวแยกตามประเภท ได้แก่ ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวที่สีแล้ว ปลายข้าว
	w	คือ	ตลาดโลก
	x_{ik}	คือ	มูลค่าการส่งออกข้าวแยกตามประเภทของไทยหรือเวียดนามไปในตลาดโลก
	X_i	คือ	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทยหรือเวียดนามในตลาดโลก
	x_{wk}	คือ	มูลค่าการส่งออกข้าวแยกตามประเภททุกประเทศในโลก
	X_w	คือ	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของทุกประเทศในโลก

หลักเกณฑ์ในการพิจารณา RCA ของข้าวแยกตามประเภท คือ ถ้าค่า RCA มากกว่า 1 หมายความว่า ประเทศนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าข้าวประเภทนั้น เมื่อเทียบกับอีกประเทศหนึ่ง และมีความคุ้มค่าที่จะผลิตสินค้านี้ ถ้าค่า RCA น้อยกว่า 1 หมายความว่า ประเทศนั้นไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าข้าวประเภทนั้น เมื่อ

เทียบกับอีกประเทศหนึ่ง และไม่มีความคุ้มค่าที่จะผลิตสินค้านี้ เมื่อพิจารณาจากต้นทุนค่าเสียโอกาสในการใช้ทรัพยากรแล้ว หรือไม่มีศักยภาพในการส่งออกนั่นเอง¹ การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ RCA แยกตามชนิดข้าวออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวที่สีแล้ว ปลายข้าว ตามการแบ่งประเภทของ United Nations Commodity Trade Statistics

¹ การวัดขีดความสามารถในการแข่งขันโดยใช้ RCA นั้น มีข้อจำกัดอยู่บางประการ เนื่องจาก RCA คำนวณได้จากสถิติมูลค่าทางการค้าในอดีต ไม่ได้วัดศักยภาพที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ดัชนี RCA นอกจากจะสะท้อนถึงต้นทุนเปรียบเทียบของประเทศแล้ว ยังรวมถึงการกีดกันทางการค้าและปัจจัยอื่นๆ ที่จะทำให้การค้าเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเก็บภาษีศุลกากร การให้การอุดหนุนในลักษณะต่างๆ และค่าขนส่ง เป็นต้น ดังนั้น การวัดศักยภาพนี้ จึงไม่ได้เปรียบเทียบที่การบิดเบือนทางการตลาด ดังนั้น สัดส่วนของสินค้าหนึ่งๆ ที่มีค่าสูงมาก อาจไม่ได้แสดงว่าสินค้านั้นมีความได้เปรียบสูงมากก็ได้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูล RCA ที่เป็นอนุกรมเวลา (Time series) จะสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มความสามารถในการแข่งขันของสินค้านั้น

Database (UNCOMTRADE) โดยไม่ได้ศึกษาแยกประเภทข้าวตามลักษณะการค้ำข้าว อาทิ ข้าวหอมมะลิ ข้าวหนึ่ง ข้าวขาว เป็นต้น เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลตัวเลขสถิติการส่งออกข้าวระหว่างประเทศที่ส่วนใหญ่เผยแพร่ในระดับ 2-4 พิกัดเท่านั้น การศึกษา RCA แยกประเภทข้าวตามลักษณะการค้ำข้าว จำเป็นต้องใช้ข้อมูลการส่งออกข้าวในระดับ 8 พิกัดขึ้นไป

2) ส่วนแบ่งตลาด (Market Share : MS)

เป็นการหาสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกสินค้าข้าวของไทยหรือเวียดนามในตลาดโลก เทียบกับมูลค่าการส่งออกข้าวของโลก แยกตามประเภทข้าวตามลักษณะทางการค้ำข้าว เพื่อวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยและเวียดนามแยกตามชนิดข้าวที่มีการค้าขายระหว่างประเทศเพิ่มเติมด้วย โดย MSI มีสูตรในการคำนวณส่วนแบ่งตลาด ดังนี้

$$MS_{ik} = \frac{x_{ik}}{X_w}$$

$$i = 1, 2 \quad k = 1, 2, \dots, 4$$

โดยที่ i	คือ ประเทศไทยหรือเวียดนาม
k	คือ ชนิดของข้าวแยกตามประเภท ได้แก่ ข้าวขาว ข้าวหนึ่ง ข้าวหอมมะลิ ข้าวอื่นๆ
w	คือ ตลาดโลก
x_w	คือ มูลค่าการส่งออกข้าวทุกชนิดของโลก

ส่วนแบ่งการตลาดที่มีค่ามาก หมายถึง ความสามารถในการแข่งขันขายสินค้าที่มีมาก ซึ่งมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ราคาสินค้า คุณภาพสินค้า ความหลากหลายของสินค้าที่มีให้ลูกค้าได้เลือก ระยะเวลาในการส่งมอบ ความแม่นยำของเวลาส่งมอบ เป็นต้น ส่วนหนึ่งของการได้มาซึ่งส่วนแบ่งการตลาดหลายๆ คือ ความได้เปรียบจากการมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศอื่น

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และอ้างอิงในการวิจัยนี้ เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวกับการผลิตและการค้าข้าวของโลก โดยเน้นประเทศผู้ส่งออกข้าวสำคัญ และข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการแข่งขัน เช่น ราคาข้าว ต้นทุนการผลิต ผลผลิตต่อไร่ เป็นต้น เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและเวียดนาม รวมทั้ง ศึกษาแนวโน้มนโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนการพัฒนาข้าวของแต่ละประเทศ และข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม แยกตามชนิดข้าว

ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ดัชนี RCA ได้แก่ มูลค่าการส่งออกข้าวของ UNCOMTRADE (United Nations Commodity Trade Statistics Database) ในระดับ 6 พิกัด (Digits) เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา โดยรวบรวมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 - 2554 ซึ่งแบ่งชนิดออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ **ข้าวเปลือก** รหัส 100610 Rice in the husk (paddy or rough) ประกอบด้วย ข้าวเปลือกเจ้า และข้าวเปลือกเหนียว **ข้าวกล้อง** รหัส 100620 Husked (brown) rice ประกอบด้วย ข้าวกล้องหอมมะลิ ข้าวกล้องหอมปทุมธานี และข้าวกล้องอื่นๆ **ข้าวที่สีแล้ว** รหัส 100630 Semi-milled or wholly milled rice, whether or not polished or glazed ประกอบด้วย ข้าวเหนียว ข้าวเจ้าขาวหอมมะลิ ข้าวหนึ่ง ข้าวเจ้าขาวหอมปทุมธานี ข้าวเจ้าขาวอื่นๆ และ **ปลายข้าว** รหัส 100640 Broken rice ประกอบด้วย ปลายข้าวกล้อง ปลายข้าวหนึ่ง ปลายข้าวเจ้าขาวหอมมะลิ ปลายข้าวเจ้าขาวหอมปทุมธานี ปลายข้าวเจ้าขาวอื่นๆ

การวิเคราะห์ผลการวิจัยและสรุปผลจากการวิจัย

ในการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าข้าวไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งสำคัญอย่างประเทศเวียดนาม จำเป็นต้องมีความเข้าใจสถานการณ์สินค้าข้าวด้านการผลิตและการค้า ทั้งในตลาดโลกและตลาดอาเซียน ตลอดจนของประเทศไทยและเวียดนาม เพื่อการวิเคราะห์ความสามารถและโอกาสในการแข่งขันของข้าวไทยและเวียดนาม ซึ่งพบว่า

ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ความสามารถในการส่งออกข้าวไทยมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่

การส่งออกของประเทศเวียดนามและอินเดียกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2555 และ 2556 ส่วนแบ่งตลาดของไทยลดลงจากร้อยละ 27 ในปี 2554 เหลือร้อยละ 18 และ 20 ตามลำดับ (ตารางที่ 1) ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากอินเดียเริ่มเปิดตลาดให้มีการส่งออกข้าว หลังจากที่เกิดการส่งออกไปหลายปี และเวียดนามที่มีการลดราคาข้าวอย่างมากเพื่อแข่งขันกับข้าวของไทย

ตารางที่ 1 ปริมาณการส่งออกของโลก ปี 2552 - 2556 แยกตามประเทศผู้ส่งออกสำคัญ

ประเทศ	ปริมาณ (ตันข้าวสาร)					เฉลี่ย	ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)					เฉลี่ย
	2552	2553	2554	2555	2556		2552	2553	2554	2555	2556	
ไทย	8.57	9.05	10.65	6.95	8.00	8.64	27.1	25.0	27.2	18.0	20.7	23.6
เวียดนาม	5.95	6.73	7.00	7.72	7.40	6.96	18.8	18.6	17.9	20.0	19.2	18.9
อินเดีย	2.15	2.23	4.64	10.25	9.00	5.65	6.8	6.1	11.8	26.6	23.3	14.9
ปากีสถาน	3.19	4.00	3.41	3.40	3.20	3.44						
สหรัฐฯ	3.87	3.25	3.33	3.40	3.20	3.41						
การค้าโลก	31.57	36.25	39.15	38.60	38.64	36.84						

ที่มา : Grain: World Market and Trade, USDA: May 2013

ชนิดของข้าวที่ไทยส่งออกมากที่สุดทั้งในด้านปริมาณและมูลค่า ได้แก่ ข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ และข้าวหนึ่ง ตามลำดับ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ข้าวขาวมีการส่งออกไม่เพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่ปริมาณการส่งออกข้าวหนึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาก คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 76 ส่วนการส่งออกข้าวหอมมะลิมีแนวโน้มลดลง คิดเป็นอัตราการลดลงร้อยละ 16 อย่างไรก็ตาม ข้าวหนึ่งและข้าวหอมมะลิทำรายได้ให้ประเทศสูงเฉลี่ยปีละ 1,465 และ 1,488 ล้านบาท

สหรัฐฯ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาคุณค่าข้าวสำคัญของไทยแยกตามชนิดข้าว พบว่า ในตลาดข้าวขาว ไทยส่งออกไปยังประเทศอินโดนีเซีย ญี่ปุ่น โมซัมบิก มากที่สุด ตลาดข้าวหอมมะลิ ไทยมีตลาดส่งออกในประเทศสหรัฐฯ ฮองกง จีน และตลาดข้าวหนึ่งส่วนใหญ่ส่งไปยังประเทศในทวีปแอฟริกา เช่น ไนจีเรีย แอฟริกาใต้ เยเมน (ตารางที่ 2) เนื่องจากมีการขยายตัวของกำลังซื้อสูง ทำให้อัตราการบริโภคข้าวเพิ่มสูงขึ้น

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๗

ตารางที่ 2 มูลค่าการส่งออกข้าวไทย ปี 2552 - 2554 แยกตามชนิดข้าวไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ 10 อันดับ

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ²

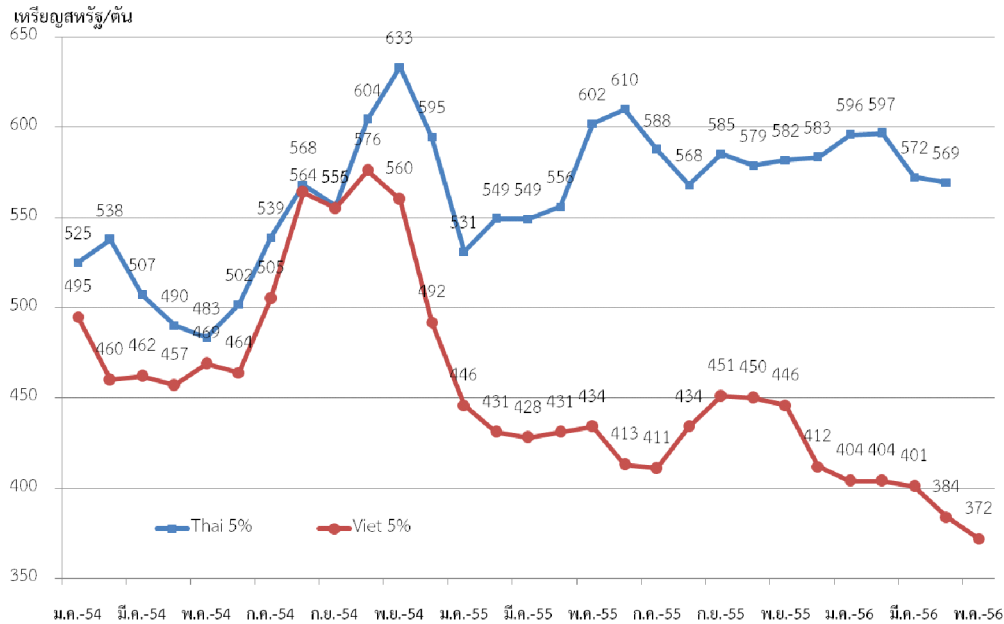
อันดับ	ข้าวขาว			ข้าวหอมมะลิ			ข้าวเหนียว					
	ประเทศ	2552	2553	2554	ประเทศ	2552	2553	2554	ประเทศ	2552	2553	2554
1	อินโดนีเซีย	0.05	47.59	335.93	สหรัฐฯ	342.5	407.05	454.93	ไนจีเรีย	574.87	638.01	769.96
2	ญี่ปุ่น	107.78	146.68	146.58	ฮ่องกง	167.1	166.13	166.66	แอฟริกาใต้	296.29	281.8	305.69
3	โมซัมบิก	82.13	42.46	86.12	จีน	109.4	127.24	111.26	เยเมน	102.59	77.46	73.27
4	อังกฤษ	38.85	52.83	81.99	กานา	67.76	82.89	125.96	เบนิน	301.75	211.76	60.71
5	แคเมอรูน	48.47	78.11	74.76	สิงคโปร์	101.32	103.32	107.97	เอมิเรตส์	40.26	27.99	28.38
6	คองโก	22.1	40.15	63.65	แคนาดา	70.67	83.58	83.21	ซาอุดีอาระเบีย	76.92	44.56	24.72
7	สิงคโปร์	30.97	28.88	39.11	บรูไน	30.32	26.76	29.61	สเปน	15.93	13.55	12.76
8	ฮ่องกง	49.03	34.57	35.37	ออสเตรเลีย	65.55	69.74	67.62	รัสเซีย	31.63	18.49	19.06
9	อิสราเอล	13.32	18.5	15.58	มาเลเซีย	89.16	54.07	36.80	สหราชอาณาจักร	11.32	11.38	14.27
10	ซีเรีย	0.89	55.41	6.90	ฝรั่งเศส	42.36	43.42	41.53	จอร์แดน	6.12	7.52	5.15

ที่มา : TDRI 2555 คำนวณจากข้อมูลของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

เมื่อศึกษารายละเอียดปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย พบว่า ราคาข้าว ต้นทุนการผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของไทยมีส่วนทำให้ส่วนแบ่งการตลาดข้าวของไทยในตลาดโลกลดลง เมื่อเทียบกับของประเทศเวียดนาม ประเด็นด้านราคาข้าว พบว่า ราคาข้าวไทยสูงกว่าราคาข้าวของเวียดนามในทุกตลาดข้าว โดยในเดือนกรกฎาคม 2556 ราคาข้าวขาว 5% ของไทยและเวียดนามต่างกันสูงถึง 127 เหรียญสหรัฐ² ต่อตัน ซึ่งราคาข้าวคุณภาพต่ำ เช่น ข้าวขาว 5% ข้าวขาว 25% ของไทยสูงกว่าเวียดนามมาโดยตลอด สำหรับข้าวขาว 5% ไทยสูงกว่าเวียดนามเฉลี่ย 90 เหรียญสหรัฐ² ต่อตัน และข้าวขาว 25% ไทยสูงกว่าเฉลี่ย 78 เหรียญสหรัฐ² ต่อตัน ซึ่งราคาถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการตัดสินใจซื้อข้าวใน

ตลาดนี้ และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ข้าวเวียดนามสามารถครองส่วนแบ่งตลาดข้าวขาวในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นอกจากนั้น ความแตกต่างของราคาในตลาดข้าวขาวเริ่มมีมากขึ้น ในช่วงตั้งแต่เดือนตุลาคม 2554 ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีปีการผลิต 2554/55 (รูปภาพที่ 1) สำหรับตลาดข้าวขาว 5% ราคาข้าวของไทยและเวียดนามเริ่มแตกต่างกันตั้งแต่เดือนตุลาคม 2554 โดยความแตกต่างเพิ่มจาก 28 เหรียญสหรัฐ² เป็น 185 เหรียญสหรัฐ² ในเดือนเมษายน 2556 ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากตัดราคาข้าวของเวียดนามเพื่อครองส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น ในขณะที่ไทยเริ่มใช้นโยบายรับจำนำข้าว ทำให้ระดับราคาข้าวที่เกษตรกรขายเพิ่มสูงขึ้น และต้นทุนการผลิตและส่งออกข้าวของผู้ประกอบการไทยเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน²

² อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ราคาข้าวของไทยสูงขึ้นมาก ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2555 เนื่องจากค่าเงินบาทที่ปรับตัวแข็งค่าขึ้นเกือบร้อยละ 3 ซึ่งเป็นการแข็งค่ามากที่สุดในรอบหลายสิบเดือน และแข็งค่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับค่าเงินสกุลเอเชียอื่นๆ โดยทำให้ราคาข้าวขาวของไทยสูงขึ้นเฉลี่ยตันละ 15-20 เหรียญสหรัฐ²ต่อตัน (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2556)

ภาพที่ 1 ราคาส่งออกข้าวขาว 5% รายเดือนของไทยและเวียดนาม ปี 2554-2556
ที่มา : The FAO Rice Price Update: June 2013

ประเด็นด้านต้นทุนการผลิต พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้คำนวณต้นทุนการปลูกข้าวนาปีจากปี 2553 - 2555 ที่เพิ่มขึ้นจาก 1,752 บาทต่อไร่ และข้าวนาปรัง จาก 2,282 บาทต่อไร่ เป็น 4,924 บาทต่อไร่ และ 5,539 บาทต่อไร่ ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 150 ซึ่งจากการสำรวจและศึกษาต้นทุนการผลิตข้าวนาปรังของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยในจังหวัดอยุธยาของ

ไทยและจังหวัดเกินเทอของเวียดนาม ซึ่งทั้ง 2 จังหวัดถือว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวของเวียดนามต่ำกว่าไทย 821 บาทต่อไร่ โดยเฉพาะค่าแรงงาน ค่าจ้างเครื่องจักร และค่าเมล็ดพันธุ์ ในขณะที่มีต้นทุนสูงกว่าไทยในค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง (ตารางที่ 3)³ ซึ่งการเพิ่มสูงขึ้นของต้นทุนแรงงานในภาคเกษตรของไทยกำลังเป็นปัญหาใหญ่มากขึ้น เนื่องจากจำนวนแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง⁴

³ ข้อมูลต้นทุนการผลิตข้าวนาปรังปี 2551 ของไทย โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คิดเป็นเงิน 4,576 บาทต่อไร่ ซึ่งแตกต่างจากข้อมูลที่มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยทำการศึกษาในปีเดียวกัน

⁴ ต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่า ส่งผลให้รายรับของเกษตรกรไทยน้อยกว่าของเวียดนาม และกำไรน้อยกว่า โดยกำไรของเกษตรกรเวียดนาม 4,644 บาทต่อไร่ ในขณะที่เกษตรกรไทยได้รับกำไร 1,530 บาทต่อไร่

ตารางที่ 3 ต้นทุนการผลิตข้าวในจังหวัดอุษายาของไทยและจังหวัดเกิ่นเทอของเวียดนาม ปี 2551

หน่วย : บาท/ไร่

รายการ	เวียดนาม ¹	ไทย ²	ผลต่าง (ไทย-เวียดนาม)
ค่าเมล็ดพันธุ์	342.7	600.0	257.3
ค่าปุ๋ย	1,355.8	1,170.0	-185.8
ค่ายาฆ่าแมลง	1,184.5	1,000.0	-184.5
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าแรง ค่าจ้าง เครื่องจักร)	2,095.9	3,030.0	934.1
ต้นทุนรวม	4,978.9	5,800.0	821.1
ผลผลิต (กก.ต่อไร่)	832.0	733.0	-99.0
รายรับ	9,622.7	7,330.0	-2,292.7
กำไร	4,643.8	1,530.0	-3,113.8

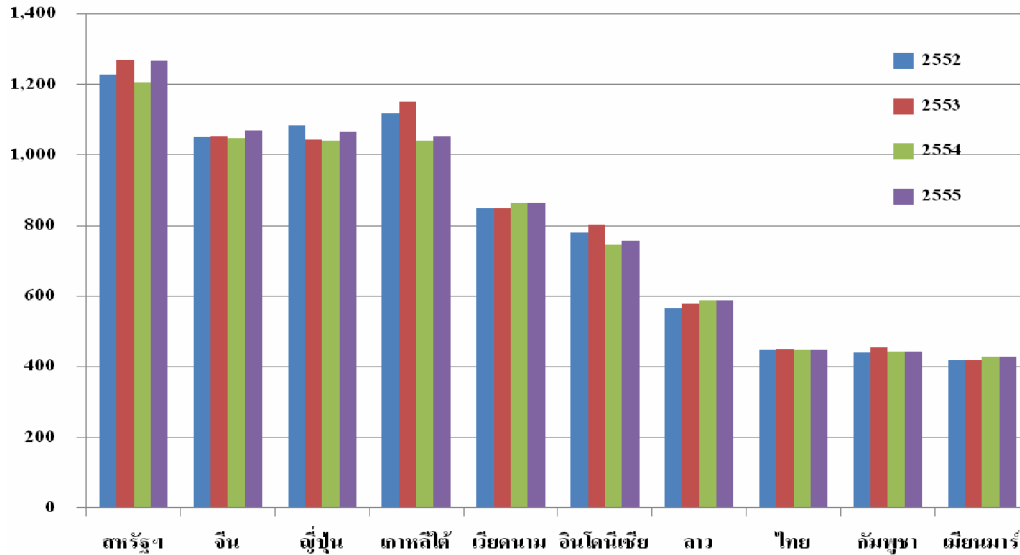
หมายเหตุ 1/จังหวัดเกิ่นเทอในประเทศเวียดนาม 2/จังหวัดอุษายาในประเทศไทย

ที่มา : ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ด้านผลผลิตต่อไร่ ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของไทยต่ำกว่าเวียดนาม โดยเมื่อเทียบกับประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวสำคัญของโลก ในปี 2555 ข้าวไทยมีผลผลิตต่อไร่ประมาณ 448 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นอันดับ 13 ของเอเชีย และอันดับที่ 7 ของอาเซียน ในขณะที่เวียดนามมีผลผลิตข้าวรวม 862 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน อันดับ 4 ของเอเชีย รองจากเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน (รูปภาพที่ 2) การที่ผลผลิตต่อไร่ของข้าวไทยรวมค่อนข้างต่ำ ส่วนหนึ่งเนื่องจากชาวนาไทยปลูกข้าวนาปีในพื้นที่นอกเขตชลประทาน อาศัยน้ำฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติในการปลูกข้าว คิดเป็นร้อยละ 79 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด หรือคิดเป็น 62 ล้านไร่ ขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวที่อยู่ในเขตชลประทานมีเพียงร้อยละ 31 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด หรือคิดเป็น 16 ล้านไร่ โดยชาวนาที่

ปลูกข้าวในพื้นที่นอกเขตชลประทาน ผลิตข้าวได้เพียงไร่ละ 424 กิโลกรัมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เมื่อเทียบกับชาวนาในเขตชลประทาน โดยเฉพาะชาวนาปรางสามารถผลิตข้าวได้ถึงไร่ละ 665 กิโลกรัม ซึ่งถือว่าค่อนข้างสูง แต่ยังไม่เท่ากับเวียดนาม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) เนื่องจากประเทศเวียดนามมีพื้นที่ปลูกข้าวร้อยละ 71 อยู่ในพื้นที่ชลประทาน โดยเฉพาะบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ของสภาพพื้นดินและความพร้อมของระบบชลประทานอย่างมาก โดยพื้นที่นาในเวียดนามสามารถปลูกข้าวได้ 2 ครั้งต่อปี ถึงร้อยละ 70 ของพื้นที่นาทั้งหมด (16.25 ล้านไร่) ปลูกได้ 3 ครั้งต่อปี ร้อยละ 10 ของพื้นที่นาทั้งหมด (2.5 ล้านไร่) ที่เหลือร้อยละ 20 ปลูกข้าวได้เพียงฤดูเดียว (5 ล้านไร่) (กรมการข้าว, 2556)⁵

⁵ นอกจากพื้นที่ชลประทานของไทยจะน้อยกว่าของเวียดนามแล้ว การจัดสรรระบบชลประทานเพื่อการเกษตรไม่เต็มประสิทธิภาพ กล่าวคือ ประเทศไทยมีพื้นที่ชลประทาน 29.3 ล้านไร่ แต่มีพื้นที่รับประโยชน์เพียง 10.9 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.42 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ขณะที่เวียดนามมีพื้นที่ในเขตชลประทานร้อยละ 85 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ทำให้เวียดนามมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำในระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพต่อการผลิตข้าว (นิตยสารข้าวไทย, 2556)

ภาพที่ 2 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวไทยเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตสำคัญ ปี 2552 - 2555
ที่มา : Grain: World Market and Trade, USDA; February 2013

สำหรับนโยบายข้าวของเวียดนามนั้น มีการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยรัฐบาลมีเป้าหมายเพิ่มกำไรการผลิตข้าวให้เกษตรกรสูงขึ้น 2.5 เท่า ภายในปี 2563 ในช่วงแรกมีนโยบาย 3 ลด 3 เพิ่มที่ประสบความสำเร็จ หรือที่เรียกว่า Three Reductions Three Gains (3R3G) ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น One must 5R3G ซึ่งประกอบด้วย One Must คือต้องใช้เมล็ดพันธุ์รับรอง (Certified Seed) 3R เดิม ได้แก่ Reduce used of seed (ลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์) Reduce nitrogen fertilizer (ลดปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้/ใช้ให้ถูกต้อง เหมาะสมกับชนิดของดิน พืช ตามอายุพืช และความต้องการของพืช) Reduce pesticides (ลดปริมาณสารเคมีกำจัดศัตรูพืช/ใช้ให้ถูกต้อง เหมาะสม ตามความจำเป็น) 2R ที่เพิ่มใหม่ ได้แก่ Reduce used of water (ลดปริมาณน้ำที่ใช้) Reduce post harvest losses (ลดการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว) ซึ่งเกษตรกรจะได้ผลประโยชน์เพิ่มขึ้น

3 ประการ (3G) ได้แก่ Gain - ต้นทุนการผลิตลดลง กำไรเพิ่มขึ้น Gain - สุขภาพชาวนาดีขึ้น Gain - สิ่งแวดล้อมปลอดภัย (กรมการข้าว, 2556)

รัฐบาลเวียดนามยังได้สนับสนุนการผลิตข้าวในอีกหลายด้าน ได้แก่ การตั้งเป้ารักษาพื้นที่เพาะปลูกข้าวของประเทศ การจัดระบบการปลูกข้าวใหม่ โดยทำเป็นนาข้าวขนาดใหญ่ให้มีการปลูกข้าวพร้อมกัน เก็บเกี่ยวพร้อมกัน เพื่อเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพข้าวให้ได้มาตรฐาน โดยบริษัทเอกชนเป็นผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ระบบชลประทาน เทคโนโลยีในการผลิต และตลาดให้แก่เกษตรกร นอกจากนี้รัฐบาลเวียดนามให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาข้าวมาก โดยจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาหลาย 1,000 ล้านบาทต่อปี เน้นในเรื่องการวิจัยพันธุ์ข้าวใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงและใช้เวลาในการเพาะปลูกสั้นลง ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพข้าวให้มีเมล็ดเรียวยาวและมีคุณภาพการสีแปรสภาพที่ดี โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพของ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๗

พันธุ์ข้าวหอมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป เพราะปัจจุบันข้าวหอมของเวียดนามยังมีคุณภาพสู้ข้าวหอมมะลิของไทยไม่ได้

จากการศึกษาพบว่า รัฐบาลเวียดนามไม่มีนโยบายประกันรายได้หรือรับจำนำข้าวเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับราคาข้าว แต่เน้นการลดต้นทุนการผลิต โดยใช้นโยบายการเงิน เช่น การอุดหนุนดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อซื้อวัตถุดิบ เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการผลิต และใช้นโยบายการคลังในการยกเว้นหรือลดภาษีและค่าธรรมเนียมเพื่อช่วยเหลือการลดต้นทุนปัจจัยสำหรับการผลิตสินค้าเกษตร และตั้งกองทุนสนับสนุนการผลิตและส่งออกข้าว นอกจากนี้ มีนโยบายที่ช่วยให้เกษตรกรมีกำไรอย่างน้อยร้อยละ 30 ของต้นทุนการผลิต โดยกำหนดราคาข้าวเปลือกที่จะขายให้กับพ่อค้าคนกลางอย่างเข้มงวด เพื่อให้เกษตรกรมีกำไรอย่างน้อยร้อยละ 30 นอกจากนี้ บริษัทผู้ส่งออกต้องมีแผนในการเชื่อมโยงพ่อค้าคนกลาง เพื่อรับซื้อข้าวจากเกษตรกรตามราคาที่กำหนด ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวของเวียดนามต่ำแต่ได้กำไรสูง (นิตยสารข้าวไทย, 2556)

ในส่วนของการทำงานการตลาดข้าวของเวียดนามจะไปในทิศทางเดียวกันทั้งประเทศ คือ รัฐบาลผู้ส่งออก และเกษตรกร โดยรัฐบาลเป็นผู้นำในการทำตลาดกับต่างประเทศแบบรัฐต่อรัฐ โดยผ่านทางสมาคมอาหารเวียดนาม (Vietnam Food Association: VFA) ที่มีสมาชิกประมาณ 205 บริษัท ส่วนบริษัทผู้ส่งออกข้าวของเวียดนามที่มีขนาดใหญ่มี 2 บริษัท คือ Vinafood 1 และ Vinafood 2 ซึ่งทั้ง 2 บริษัทมีส่วนในการส่งออกข้าวมากถึงร้อยละ 70 ของการส่งออกข้าวทั้งหมดของเวียดนาม ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30 เป็นของผู้ส่งออกอื่นๆ กลไกการตลาดดังกล่าว ทำให้รัฐบาลเวียดนามสามารถกำหนดราคาส่งออกข้าวได้ และทำให้ข้าวเวียดนามมีเสถียรภาพด้านราคาค่อนข้างสูง โดยเวียดนามวางแนวทางเพื่อไปสู่การ

เป็นศูนย์กลางในการค้าข้าวโลก (Trading Nation) โดยในปี 2552 รัฐบาลเวียดนามได้มีการร่วมกันจัดตั้งบริษัทร่วมทุนด้านข้าวกับประเทศกัมพูชา ชื่อ บริษัท Cambodian-Vietnam Food Company (Cavifoods) เพื่อทำธุรกิจข้าวแบบครบวงจรในกัมพูชา โดยเน้นการลงทุนด้านกระบวนการผลิต การเก็บรักษา และการส่งออกข้าว รวมถึงการสร้างโรงสีข้าว ไซโลเก็บสำรองข้าว โรงงานขนมบ่ง บะหมี่ กึ่งสำเร็จรูป รวมทั้งระบบเครือข่ายการจำหน่ายข้าวในกัมพูชา อีกทั้งขยายพื้นที่เพาะปลูกในพม่าโดยการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐของทั้งสองประเทศและมีแผนที่จะตั้งบริษัทร่วมทุนด้านอาหารกับพม่า เพื่อให้ได้ประโยชน์จากข้าวที่ปลูกในกัมพูชาและพม่าในฐานะพ่อค้าคนกลาง รวมทั้ง จัดตั้งตลาดค้าข้าวและคลังสินค้าในต่างประเทศ 4 แห่ง ได้แก่ ฟิลิปปินส์ แทนซาเนีย กานา และแอฟริกาใต้ เพื่อเพิ่มคุณภาพข้าวส่งออก

สำหรับประเทศไทย มีแนวทางการพัฒนาข้าวไทยผ่านคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีคณะอนุกรรมการรับผิดชอบด้านต่างๆ เช่น ด้านการผลิต การตลาด เป็นต้น รวมทั้ง มีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาข้าวภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2550 - 2554 และปี 2554 - 2559⁶ ที่ให้ความสำคัญทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุน การวิจัยและพัฒนา ด้านคุณภาพ/มาตรฐาน และด้านการตลาด นอกจากนี้ รัฐบาลมีนโยบายด้านการจัดระบบการปลูกข้าวไม่ให้เกินปีละ 2 ครั้ง และให้มีการปลูกพืชหลังนาเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน การพัฒนาระบบประกันภัยพืชผลทางการเกษตร การลดต้นทุนการผลิต เช่น ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นต้น รวมทั้งการจัดทำโซนนิ่งภาคเกษตร ให้มีการเพาะปลูกในพื้นที่

⁶ ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2550 - 2554 ส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติงานและใช้จ่ายงบประมาณจากงบประมาณปกติที่ได้รับ เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ตลอดจน กรมทำงานยังขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาข้าวไทยตลอดห่วงโซ่อุปทาน ส่วนแผนยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ 2 ปี 2555 - 2559 กชช. มีมติให้ไปบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2555 - 2559 ในภาพรวมมีความสอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งด้านการผลิตและการตลาด

ที่เหมาะสม และมีมาตรการรองรับและส่งเสริมสำหรับเกษตรกรที่ต้องปรับเปลี่ยนการผลิตเนื่องจากปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น การปลูกข้าวนาปรังในพื้นที่ภาคกลาง เป็นต้น สำหรับนโยบายด้านการตลาดภายในประเทศ มีแนวทางในการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าข้าว ขยายช่องทางตลาดข้าวไทย สนับสนุนตลาดข้าวอินทรีย์ให้กว้างขวาง ส่งเสริมการค้าตามมาตรฐานข้าวไทย

อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยใช้นโยบายรักษาเสถียรภาพรักษาข้าวอย่างใกล้ชิด ที่ให้ความสำคัญมากกับโครงการรับจำนำข้าวที่รัฐเข้าซื้อข้าวจากเกษตรกรในราคาสูงกว่าราคาตลาด ทำให้เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพข้าว โดยรัฐให้เงินงบประมาณจำนวนมากในการรับจำนำข้าว เมื่อพิจารณาจากผลการดำเนินงานของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2554/55 และ 2555/56 พบว่า เฉพาะเงินที่รัฐรับซื้อข้าวจากเกษตรกร (ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษา

และบริหารจัดการโครงการ) ใน 4 โครงการที่ผ่านมา เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 637,496 ล้านบาท (ตารางที่ 4) ในขณะที่ ระบายข้าวในโครงการได้ทั้งหมด (ถึงเดือนมิถุนายน 2556) เป็นเงิน 98,671 ล้านบาท ซึ่งข้าวที่เข้าร่วมในโครงการรับจำนำ ส่วนใหญ่เป็นข้าวเจ้าที่ขายในตลาดเป็นข้าวขาว ที่ประเทศคู่แข่งสำคัญอย่างเวียดนามพยายามตัดราคาเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาด ยิ่งทำให้การระบายข้าวขาวในสต็อกของรัฐทำได้จำกัด ในขณะที่ รัฐบาลให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการลดต้นทุนการผลิต การวิจัยและพัฒนาด้านข้าว เทคโนโลยีในการเพาะปลูก การพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับชาวนา อย่างจำกัด โดยงบประมาณในการวิจัยด้านการผลิตข้าว (ที่ให้กับกรมการข้าว) ในปี 2555 เพียง 312 ล้านบาท ในขณะที่เวียดนามทุ่มงบประมาณในการวิจัยข้าวทุกๆ ด้าน เช่น คิดค้นพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ เพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวต่อไร่ เป็นทุนวิจัยข้าวสูงถึง 3,000 ล้านบาท (นิตยสารข้าวไทย, 2556)

ตารางที่ 4 ผลการดำเนินงานของโครงการรับจำนำข้าวปี 2554/55 และ 2555/56

	ปี 54/55			ปี 55/56			รวม 2 ปี
	นาปี	นาปรัง	รวม	นาปี	นาปรัง	รวม	
ปริมาณผลผลิต (ล้านตัน)	25.87	12.22	38.09	26.95	9.90	36.85	74.95
ปริมาณรับจำนำ (ล้านตัน)	6.95	14.70	21.65	14.94	4.58	19.52	41.17
จ่ายเกษตรกร (ล้านบาท)	118,656	218,670	337,326	232,094	68,075	300,170	637,496
เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ (ล้านราย)	1.19	1.02	2.21	1.43	0.41	1.85	

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร, มิถุนายน 2556

การวิเคราะห์ดัชนี RCA และส่วนแบ่งการตลาด พบว่า ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ หรือค่า RCA ของทั้งไทยและเวียดนามมีค่ามากกว่า 1 ทุกชนิดข้าว ยกเว้นข้าวกล้องของเวียดนาม ในช่วง พ.ศ. 2544-2546 (ตารางที่ 5) แสดงว่า ทั้งไทยและเวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการ

ส่งออกข้าวในทุกชนิดข้าวในตลาดโลกมาโดยตลอดช่วง 11 ปีที่ผ่านมา สำหรับข้าวที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมาก คือ ปลายข้าว รองลงมา ได้แก่ ข้าวที่สีแล้วและข้าวกล้อง ส่วนเวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมาก ในข้าวที่สีแล้ว รองลงมา ได้แก่ ปลายข้าวและข้าวกล้อง ตามลำดับ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๗

ตารางที่ 5 ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและส่วนแบ่งการตลาดของข้าวไทยและเวียดนาม แยกตามชนิดข้าว

ชนิดข้าว	ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ				ส่วนแบ่งการตลาด			
	RCA				MS			
	ไทย		เวียดนาม		ไทย		เวียดนาม	
	2544	2554	2544	2554	2544	2554	2544	2554
ข้าวกล้อง	2.1	12.6	0.0	8.2	2.3	16.0	0.0	4.4
ข้าวที่สีแล้ว	29.6	22.7	56.3	33.1	31.4	28.9	13.8	17.8
ปลายข้าว	57.8	32.7	29.6	9.1	61.3	41.5	7.3	4.9

ที่มา : ผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาค่า RCA และ MS แยกตามชนิดข้าวเปรียบเทียบไทยและเวียดนาม พบว่า ข้าวที่สีแล้วของไทย มีค่า RCA น้อยกว่าของเวียดนาม โดยทั้งสองประเทศค่า RCA มีแนวโน้มลดลงมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2544 ถึง 2554 โดยในปี 2544 ไทยมีค่า RCA ของข้าวที่สีแล้ว 29.6 และ 22.7 ในปี 2554 ในขณะที่เวียดนาม มีค่า RCA 56.3 ในปี 2544 และ 33.1 ในปี 2554⁷ ในด้านส่วนแบ่งการตลาดกลับพบว่า ข้าวที่สีแล้วของไทยมีค่า MS มากกว่าของเวียดนาม โดยมีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ร้อยละ 31.4 ในปี 2544 และร้อยละ 28.9 ในปี 2554 อย่างไรก็ตามส่วนแบ่งการตลาดข้าวที่สีแล้วของเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.8 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 17.8 ในปี 2554 เมื่อพิจารณาทั้งค่า RCA และส่วนแบ่งการตลาด พบว่า ข้าวที่สีแล้วของไทยมีส่วนแบ่งการตลาดข้าวมากกว่าเวียดนาม แต่ของเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่ ข้าวไทยมีค่า RCA น้อยกว่าเวียดนาม หมายความว่า ข้าวชนิดนี้ไทยมีความสามารถในการแข่งขันน้อยกว่าเวียดนาม แม้จะสามารถยึดครองตลาดได้มากกว่า และในระยะยาวมีแนวโน้มทรงตัวถึง

เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับเวียดนาม ที่คาดว่าจะครองตลาดได้มากขึ้น เนื่องจากในช่วง 11 ปีที่ผ่านมา เวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก

สำหรับข้าวกล้อง ไทยมีค่า RCA มากกว่าเวียดนาม แต่ของไทยมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ของเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยในปี 2544 ไทยมีค่า RCA ของข้าวกล้อง 2.1 เพิ่มขึ้นเป็น 12.6 ในปี 2554 ส่วนเวียดนามมีค่า RCA ข้าวกล้องต่ำมาก 0.01 ในปี 2544 แต่เพิ่มขึ้นเป็น 8.2 ในปี 2554 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาตลาดข้าวกล้องของเวียดนามในช่วงหลังที่ผ่านมา ในด้านส่วนแบ่งการตลาด พบว่า ข้าวกล้องของไทยมีส่วนแบ่งการตลาดมากกว่าของเวียดนาม แต่เวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับ RCA โดยไทยมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 2.3 ในปี 2544 และร้อยละ 16.0 ในปี 2554 ส่วนเวียดนามแทบไม่มีส่วนแบ่งการตลาดในปี 2544 แต่เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.4 ในปี 2554 เมื่อพิจารณาทั้งค่า RCA และส่วนแบ่งการตลาด พบว่า ข้าวกล้องของไทยมี RCA และ MS มากกว่า

⁷ RCA ของเวียดนามในปี 2554 ลดลงร้อยละ 17 ส่วนหนึ่งเนื่องจากการลดราคาข้าวขาวของเวียดนาม เพื่อมาตัดราคาข้าวตลาดคุณภาพต่ำของไทย นอกจากนั้น ยังเกิดจากการส่งออกข้าวที่เพิ่มขึ้นของอินเดีย โดยเพิ่มขึ้น 2 เท่าจากปี 2553 จาก 2.23 ล้านตัน เป็น 4.64 ล้านตัน ซึ่งต่อมาในปี 2555 อินเดียได้กลายเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก

ของเวียดนาม ในภาพรวมไทยยังคงมีความสามารถในการแข่งขันของตลาดข้าวกล้องมากกว่าเวียดนาม อย่างไรก็ตาม หากไทยไม่พัฒนาตลาดข้าวชนิดนี้ ในระยะยาวเวียดนามมีแนวโน้มที่จะครองตลาดได้มากขึ้น และอาจดึงส่วนแบ่งตลาดข้าวนี้ไปได้ เนื่องจากเวียดนามให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลาดข้าวกล้องมาก ทำให้ค่า RCA และ MS มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงที่ผ่านมา

ในส่วนของปลายข้าวนั้น พบว่า ไทย มีค่า RCA มากกว่าของเวียดนาม โดยในปี 2544 RCA ของไทย 57.8 และ 32.7 ในปี 2554 ส่วนเวียดนามในปี 2544 29.6 และ 9.1 ในปี 2554 ซึ่งเป็นการลดลงในทั้ง 2 ประเทศ ในด้านส่วนแบ่งการตลาด ก็พบเช่นกันว่า ไทยมีส่วนแบ่งการตลาดของปลายข้าวมากกว่าเวียดนามมาก โดยมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 61.3 ในปี 2544 และ 41.5 ในปี 2554 ส่วนเวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดในตลาดนี้เพียงร้อยละ 7.3 ในปี 2544 และ 4.9 ในปี 2554 เมื่อพิจารณาทั้งค่า RCA และส่วนแบ่งการตลาด พบว่า ปลายข้าวของไทยมีค่า RCA และ MS มากกว่าของเวียดนาม หมายความว่า ไทยมีความสามารถในการแข่งขันของปลายข้าวในตลาดโลกมากกว่าของเวียดนาม แต่เนื่องจากที่ผ่านมาค่า RCA และ MS ของไทยมีแนวโน้มลดลง จึงสรุปไม่ได้ว่า ในระยะยาวแนวโน้มการครองส่วนแบ่งตลาดของปลายข้าวของไทยจะเพิ่มขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัย ได้ข้อสรุปว่า ในสภาพปัจจุบันศักยภาพการแข่งขันในเรื่องข้าวของไทยนั้น ด้อยกว่าเวียดนามมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิตที่คำนึงถึงต้นทุนที่ครอบคลุมถึงการสูญเสียจากการเก็บเกี่ยว การใช้ปุ๋ยและสารเคมีอื่นๆ ตลอดจนการใช้น้ำ ทั้งนี้ ถ้าจะพิจารณาถึงสภาพโดยธรรมชาติ เวียดนามก็มีความได้เปรียบอยู่แล้ว นอกจากนี้ เวียดนามยังคำนึงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้มีสภาพที่ดีขึ้น ควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพแวดล้อม

ที่ดีเช่นกัน ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่เวียดนามสามารถลดราคาขายข้าวลงมา และช่วงชิงการเป็นผู้นำในตลาดข้าวของไทยไปได้ โดยเป็นที่สองรองจากอินเดีย และหากจะมองในระยะยาว เวียดนามยังมีการสร้างพันธมิตรทางการตลาดด้วยการร่วมมือแบบครบวงจรกับประเทศในอาเซียน เช่น กัมพูชา และพม่า ตลอดจนการจัดการสร้างโซ่โล่กับบางประเทศ เช่น แอฟริกาใต้ และอีกหลายประเทศ นอกจากนี้ ตัวแปรสำคัญที่ทำให้ต้นทุนการค้าข้าวของเวียดนามต่ำ ก็คือ ต้นทุนการขนส่งที่เน้นทางน้ำเป็นหลัก ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลเวียดนามที่สำคัญคือการไม่แทรกแซงตลาด ไม่ว่าจะเป็นการประกันราคาข้าวหรือรับจำนำข้าว อันเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะทำให้กระบวนการผลิตและการตลาดข้าวบิดเบือน ไม่เป็นไปตามกลไกและไม่ใช้การพัฒนาที่ยั่งยืน

เมื่อพิจารณาขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยเทียบกับเวียดนาม โดยใช้ดัชนีค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งการตลาดแล้ว พบว่า เวียดนามมีความสามารถในการแข่งขันของข้าวที่สีแล้ว ได้แก่ ข้าวขาว ข้าวเหนียว เป็นต้น ซึ่งเป็นตลาดการค้าข้าวที่ใหญ่ที่สุด มีส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุดมากกว่าไทย และมีแนวโน้มที่จะยึดครองตลาดได้มากกว่าไทยด้วย ในขณะที่ ตลาดข้าวกล้อง เป็นตลาดที่ไทยครองตลาดได้มากกว่าเวียดนาม แต่เวียดนามมีแนวโน้มในการพัฒนาข้าวชนิดนี้ได้ดี ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวกล้องเวียดนามเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก สำหรับปลายข้าว ไทยมีความสามารถที่จะแข่งขันได้มากกว่าเวียดนาม ซึ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทย กำลังโดนคู่แข่งที่สำคัญอย่างเวียดนาม พัฒนามาแข่งขันในหลายตลาดข้าว และในบางตลาดข้าว สามารถพัฒนาได้มากกว่าไทยอย่างมาก การพัฒนาตลาดข้าวของไทยควรเน้นการทำตลาดข้าวที่ไทยมีความได้เปรียบและมีโอกาส โดยเฉพาะตลาดข้าวที่มีคุณภาพสูงที่มีราคาสูง และในตลาดเฉพาะ (Niche Market) ที่มีปริมาณความต้องการน้อย แต่มีคุณภาพดีเป็นหลัก เนื่องจากการ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๗

จำหน่ายข้าวในตลาดมวลชน (Mass Market) เช่น ข้าวขาว เป็นต้น มีข้อจำกัดมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะเป็นตลาดที่ผู้บริโภคนิยมข้าวราคาถูกเป็นหลัก และชาวไทยในตลาดนี้มีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำ นอกจากนั้น ไทยมีความได้เปรียบในด้านความหลากหลายของพันธุ์กรรมข้าว ซึ่งตลาดข้าวเฉพาะที่มีโอกาสทางการตลาด ได้แก่ ข้าวหนึ่ง ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าและตอบสนองความต้องการในตลาดโลก ข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว สร้างมาตรฐานข้าวพื้นเมืองของจังหวัด ให้เป็นที่ยอมรับของโลกได้ และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว เพื่อส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นสูงให้ข้าว เพิ่มโอกาสการส่งออก

ดังนั้นรัฐบาลไทยหากต้องการรักษาสภาพความเป็นผู้นำในธุรกรรมเกี่ยวกับข้าวแล้ว จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายให้เป็นองค์รวม แบบครบวงจร

โดยครอบคลุมถึงผู้ผลิต ผู้ค้า คู่ค้า คู่แข่ง กระบวนการผลิต การขนส่ง กลยุทธ์ทางการตลาด ตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งในการศึกษานี้แม้ว่าจะให้ข้อเสนอแนะเป็นองค์รวม แต่ก็เน้นเป็นพิเศษต่อการให้ความสำคัญในด้านการผลิตและการตลาด กล่าวคือ ปรับปรุงคุณภาพข้าว สร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์ข้าว โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับการวิจัยและพัฒนาสมัยใหม่ ส่วนด้านการตลาดก็ควรวางกลยุทธ์ไปเน้นเป้าหมายผู้มีรายได้สูง ซึ่งมีกำลังซื้อสูง และให้ความสำคัญกับสุขภาพและอนามัยมากขึ้นกัน หนึ่งควรยกเลิกการแทรกแซงที่เป็น การบิดเบือนตลาด และจะก่อปัญหาแก่ชาวนา ตลอดจนผู้บริโภคในอนาคต เมื่อมีการขยายขอบเขตเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในที่สุด

บรรณานุกรม

- กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). *เส้นทางสู่อนาคตข้าวไทย*. กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2555ก). *โครงการศึกษาผลกระทบจากการเปิดตลาดการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน+3 และอาเซียน+6 และแนวทางการเจรจาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย*. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- (2555ข). *โครงการจัดทำยุทธศาสตร์รายสินค้าเพื่อเชื่อมโยงตลาดจากภูมิภาคสู่สากล (ระยะที่ 1) ปีงบประมาณ 2554*, เสนอต่อสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์.
- สมพร อิศวิลานนท์. (2556). *ตลาดส่งออกข้าวไทย : การก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤต? ในงานสัมมนาพิเศษเรื่องทิศทางการค้าไทยในปี 2556*. วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2556 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). *การเตรียมความพร้อมภาคเกษตรไทยสู่การเป็น AEC*. ในงานสัมมนาเรื่อง *เตรียมความพร้อมภาคเกษตรไทยสู่การเป็น AEC*, วันที่ 5 มีนาคม 2556.
- อัคร พิศาลวานิช. (2554). *การเปรียบเทียบศักยภาพการผลิตและการค้าข้าวไทยและเวียดนามในตลาดอาเซียน*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน - มิถุนายน 2554.
- พบการณ์ อวชิษนากร และ ปิติ ศรีแสงนาม. (2553). *ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของสินค้าไทยและสินค้าอินโดนีเซียที่ส่งออกไปยังตลาดอาเซียน*. ในการประชุมวิชาการระดับชาติของนักเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 6 (The sixth National Conference of Economic) วันที่ 29 ตุลาคม 2553 ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ.
- Batra, A. and Zeba, K. (2005). *Revealed Comparative Advantage : An Analysis for India and China*. *Indian Council for Research on International Economic Relations Working Paper No.* 168.

- Brunner, H.P. and Massimiliano, C. (2006). The Dynamics of Manufacturing Competitiveness in South Asia: An Analysis through Export Data. *Journal of Asian Economics*, 17(4) : 557-82.
- Ferto, I. and Hubbard, I.J. (2003). Revealed Comparative Advantage and Competitiveness in Hungarian Agri-Food Sectors. *World Economy*, 26(2) : 247-59.
- Jeburi, C.D. et al. (1988). Market Structure and LDC's Manufactured Export Performance. *World Development*, 12 : 1511-20.
- Krugman, P. et al. (2012). *International Economics : Theory and Policy* (Ninth Edition). Prentice Hall, USA.
- Samuelson, P.A. and Norhaus, W. (1998). *Economics : An Introductory Analysis* (International Edition). McGraw-Hill Education, USA.
- Yeat, A.J. (1997). *Does Mercosur's Trade Performance Raise Concerns about the Effects of Regional Trade Arrangements*. International Economics Department, The World Bank.

